

Bakalářská práce

Výšivka na společenských oděvech

Studijní program:

B0212A270001 Návrhářství

Autor práce:

Julie Müllerová

Vedoucí práce:

Ing. Renata Štorová, CSc.

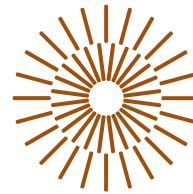
Katedra designu

Konzultant práce:

Bc. Ondřej Ludín

Katedra designu

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Výšivka na společenských oděvech

Jméno a příjmení:

Julie Müllerová

Osobní číslo:

T21000064

Studijní program:

B0212A270001 Návrhářství

Zadávající katedra:

Katedra designu

Akademický rok:

2023/2024

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte rešerši na téma historie a současnosti výšivky.
2. Představte inspiraci pro návrh výšivky.
3. Navrhněte vzor výšivky na společenský oděv a vývoj vzoru.
4. Realizujte výšivku pro konkrétní uplatnění.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

MORANT, de Henry. *Dějiny užitého umění*. Praha: Odeon, 1983

ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-668-0

VÁCLAVÍK, Antonín, VOŠTOVÁ, Irena. *Textil v lidové tvorbě: Textile folk art: lidové umělecké textilie v Čechách a na Moravě*. Luhačovice: Irena Voštová, nakladatelství Atelier IM, 2009. ISBN 978-80-85948-71-4

Vedoucí práce:

Ing. Renata Štorová, CSc.

Katedra designu

Konzultant práce:

Bc. Ondřej

Ludín

Katedra

designu

Datum zadání práce:

2. října 2023

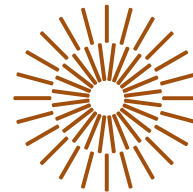
Předpokládaný termín odevzdání: 20. května 2024

doc. Ing. Vladimír Bajzík,
Ph.D.
děkan

L.S.

prof. Ing. Michal Vik, Ph.D.
garant studijního programu

V Liberci dne 2. dubna 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

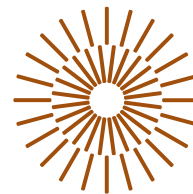
Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Tímto bych chtěla velmi poděkovat za velkou trpělivost a odbornou pomoc při vedení mé bakalářské práce Ing. Renatě Štorové, CSc. a samozřejmě také Bc. Ondřeji Ludínovi. Oba mi byli po celý proces mé práce vždy nápomocní a předávali mi své cenné odborné rady, díky kterým jsem mohla svou práci úspěšně dokončit. Velké poděkování patří samozřejmě i mé rodině a příteli, kteří mě psychicky podporovali nejenom během tvorby bakalářské práce, ale i po celou dobu mého studia.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá zrodem a vývojem techniky jak ručního, tak posléze strojového vyšívání.

Díky zvolené technice strojního vyšívání a inspirací pávy je účelem této práce vytvořit jemný návrh, který spojí minulost se současností a zároveň bude povznášet jak každodenní oděvy, tak oděvy pro speciální příležitosti. Finálním výstupem této bakalářské práce bude vzorník vytvořený z barevných a materiálových variací vzoru, z něžž jeden vybraný vzorek bude použit na finální textilii, ze které bude ušita společenská sukně.

Klíčová slova: výšivka, vyšívání, vyšívací stroje, páv, zlatá výšivka

Annotation

This bachelor thesis is about how the technique of manual and machine embroidery was born and developed.

The goal of the thesis is to create fine design which fuses the past and the present thanks to the chosen technique of machine embroidery and inspiration of peacocks. The pattern can be used to uplift both daily and special occasions' clothes. The final outcome of the thesis is swatch created from different material and colour variations of the samples from which one of them is used on the final textile from which the evening skirt will be sewn.

Key words: embroidery, embroidering, embroidery machine, peacock, goldwork embroidery

Použité zkratky:

BP – bakalářská práce

cm – centimetr

DST – uložení souboru z programu Tajima – stehový soubor

PXF – uložení souboru z programu Tajima pro následné úpravy v programu

PES – polyester

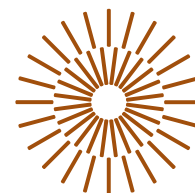
CO (ba) – bavlna

op – obvod pasu

os – obvod sedu

hs – hloubka sedu

cd – celková délka

Obsah

Úvod	10
1 Rešeršní část	12
1.1 Historie a vývoj výšivky	12
1.2 Současnost výšivky	22
2 Vyšívání	23
2.1 Ruční vyšívání	23
2.2 Strojové vyšívání	23
2.2.1 Vyšívací stroje	27
2.3 Materiál a pomůcky pro vyšívání	29
2.3.1 Nitě	29
3 Praktická část	32
3.1 Myšlenka	32
3.2 Inspirace	33
3.2.1 Symbolika páva	34
3.2.2 Zlatá výšivka	35
3.3 Návrh výšivky	37
3.4 Vyšívací stroj	39
3.4.1 Program Tajima	40
3.5 Realizace	41
4 Závěr	47
Použitá literatura	48
Internetové zdroje:	48
Zdroje literatury:	51
Zdroje obrázků:	52
Přílohy	53
1 Dělení vyšívacích strojů	53
1.1 Domácí vyšívací stroje	53
1.2 Průmyslové vyšívací stroje	54
1.3 Rozdělení strojů podle ovládaní	55
2 Obrázkové přílohy	56

Úvod

Již od malička mě přitahovaly ruční práce a historie oděvů. Obdivovala jsem každého, kdo tyto techniky ovládal a byl schopný pomocí drobných změn a doplňků, dát všedním oděvům nevšední nádech nebo vytvořit i z naprosto všední věci umělecké dílo. Fascinovala mě ta nekonečná možnost kreativity a pestrosti, a ne pouze využití předpřipraveného vzorníku, který se stereotypně vytváří pomocí křížkového stehu.

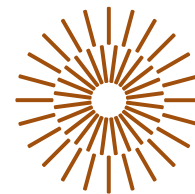
Ještě před začátkem studia střední školy jsem si nedokázala představit, že některou z ručních technik budu vůbec schopna sama ovládat. Během mého středoškolského působení jsem si však mohla řadu z nich vyzkoušet. Patřily mezi ně například vyšívání, šitá krajka anebo paličkování. Při prvním střetu s těmito technikami jsem prožila velmi zvláštní zkušenost: „*Zažili jste někdy chvíli, kdy jste přestali vnímat všechno okolo vás, čas nechali plynout svým vlastním tempem a naplno se ponořili do tvoření, které vás zaplavilo nečekanou vlnou radosti?*“¹ Přesně tento pocit mě naplnil, jakmile jsem objevila kouzlo vyšívky.

Na první pohled by se mohlo zdát, že vyšívání je jen soubor nudných, opakujících se pravidel a rutin, přestože člověk pro vytvoření této techniky potřebuje vysoké soustředění a pozornost na danou činnost. „*Tak v momentě, kdy člověk ovládne základní grif a střídá už jen rytmické pohyby rukou, každodenní starosti i tíživé myšlenky ustupují do pozadí, mysl se rozjasňuje a přichází tolik potřebná psychická úleva,*“² Ta navozuje pocit klidu, zpomalení a oddechu, které většina populace není schopná v každodenním shonu najít. Tento způsob terapie popisuje fyzioterapeutka Betsan Corkhill ve svém výzkumu. [20]

Ručním zdobením textilií se společnost zabývala již od dávných časů. Příkladem mohou být například pestrobarevné Kleopatřiny šaty, církevní roucha, čínské Gejšy nebo perské koberce. S postupnou automatizací, inovací a optimalizací výrobních procesů se prostor na manuální zdobící techniky začal zužovat. Díky technologickým pokrokům pak často odsouváme do pozadí manuální volnočasové aktivity. Člověk tak primárně používá ke své práci a zábavě hlavu a z ruční tvorby výšivek se stalo spíše umění

¹ SYSLOVÁ, Šárka, LÍSALOVÁ, Hanka. Moderní vyšívání ze zašívány. CPRESS, str. 10

² SYSLOVÁ, Šárka, LÍSALOVÁ, Hanka. Moderní vyšívání ze zašívány. CPRESS, str. 12

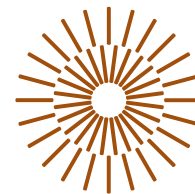

než každodenní práce. Většina lidských pracovních výstupů se staly jen složky papírů anebo již zcela digitální podoby a jen velmi zřídka je vytvořeno něco fyzického, na co by se dalo sáhnout. Přitom vytvářet něco hmotného přináší nejenom příjemné pocity z výsledku, ale i zvyšuje sebevědomí a klade důraz na celý proces výroby, nejenom na samotný výsledek – potvrzují to např. studie Dr. Francesca Reynoldse.^[3]

Z monumentálního ručního zdobení textilií se přešlo na menší díla, které jemně doplňují oděvy. Samotná výšivka se stává moderním doplňkem oděvů, prádla nebo domácího textilu.

Pro svou práci jsem zvolila jako hlavní myšlenku spojení techniky vyšívání z historie se současností. K propojení bylo využito současné zjednodušení výroby výšivky pomocí strojové techniky, avšak svůj motiv jsem navrhovala tak, aby poukazoval na honosnost a velkolepost této techniky a hlavně, abych zachovala to, že dříve bývala tato technika velmi vzácná a nalézala své využití především ke slavnostním účelům.

Cílem praktické části je neupadnout do běžného stereotypu klasických motivů pro vyšívání, ale vytvořit autentický vzor, který nám připomene historické využití techniky, její vzácnost a jemnost, která dodávala oděvu slavnostní nádech.

1 Rešeršní část

1.1 Historie a vývoj výšivky

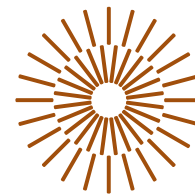
Vyšívání neboli zdobení, z francouzského slova „broderie“, je jedna z nejstarších a nejrozšířenějších řemeslných technik, která se používá ke zdobení textilních materiálů ve všech částech světa a kulturách. Technika vzniká pomocí protahování nebo našívání nití na materiál, které lze doplnit aplikací korálků, flitrů anebo různých druhů střapců. [1]

Vyšívání se v různých podobách praktikuje již staletí, od dob pravěku. „Objevuje se prvně z funkčního důvodu spojovat díly k sobě, olemování okrajů oděvu, prošívání skladů či zpevňování dílů.“³ Ačkoliv neúmyslně, jednotlivé stehy tvořily způsob výzdoby a postupem času a rozvíjením techniky se přecházelo i k funkci zdobící. Stehy tak přestaly být pouze nástrojem pro spojení materiálu a začaly být i nedílnou součástí dekorativní techniky.

První dochované nálezy primitivních výšivek pocházejí již z dob neolitu. Následný rozvoj výšivky, kterou známe, proběhl v kulturně vyspělých zemích starověkého Egypta, Indie, Řecka a Říma, kde se začaly především vyšívat roucha panovníků. Po výzkumech v okrese Min-Feng v Číně, v Sin-t'iangu byly objeveny zelené hedvábné látky s vyšívanými rostlinnými a zvířecími motivy z období Chanů. Jako důkaz o genialitě textilního pokroku v Číně byly i nálezy v Egyptě ve Fustátu u Káhiry a Asjútu, kde bylo nalezeno z období Juanů hedvábí s čínským dekorem. „Číňané byli mistři textilní tradice, ať už výrobou hedvábí nebo zpracováním vlny, zdobením látek výšivkou, měli velký náskok před Západem.“⁴ K práci vyšívání přicházeli s velkou jemností, pozoruhodná byla jejich barevná kombinace, kompozice a schopnost kombinovat ornamenty rostlinné a geometrické. V ornamentice geometrické používali základní kruhovitý tvar – kruh představuje nekonečný úhln, který pravidelně rozdělovali

³ VÁCLAVÍK, Antonín, VOŠTOVÁ, Irena (ed.). *Textil v lidové tvorbě: Textile folk art: lidové umělecké textilie v Čechách a na Moravě*. 2., dopl. vyd. Luhačovice: Irena Voštová ve spolupráci s nakl. Atelier IM, 2009. ISBN 978-80-85948-71-4, s. 12.

⁴ MORANT, de Henry. *Dějiny užitého umění*. Praha: Odeon, 1983. str. 87

na mnohoúhelníky. Členění kruhu pro ně znamenalo symbolický význam vyjádření nekonečnosti.⁵

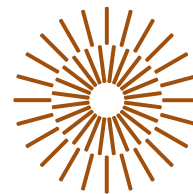
Do Evropy se výšivka začala dostávat v prvním tisíciletí, především díky rozvinuté byzantské kultuře a růstu křesťanské církve a její moci, kterou získávala. Nejstarší dochovanou technikou výšivky je nástěnný koberec, z francouzského Bayeux z 11. století. Koberec je 70 metrů dlouhý a zobrazuje padesát osm scén příběhu událostí normandské invaze vojskem v čele s Vilémem Dobyvatelem v Anglii v roce 1066, které jsou znázorněny pomocí stonkového stehu. Precizně vyšité scény jsou doplněny latinskými texty, jež podrobně popisují události během invaze, než došlo k dobytí Anglie. *„Spojením obrazu a textu nabývá celé dílo na dokumentárnosti, sděluje podrobnosti o životě v 11. století, ilustruje tehdejší dobu, a je tedy více než esteticky motivovaným dílem, má svou obsahovostí další rozměr.“*⁶ Její funkce obsahová je velmi pozoruhodná svou kompozicí, barevností a pojetím scén, jež zachycují objektivní skutečnost a tvoří dohromady ohromný umělecký dojem. Výšivka s takto monumentálním rozsahem a bohatstvím výjevů nemá v historii textilní tvorby obdoby. [2,11]

Obrázek 1 Nástěnná tapisérie z Baveux [12]

⁵ MORANT, de Henry. *Dějiny užitého umění*. Praha: Odeon, 1983.

⁶ MORANT, de Henry. *Dějiny užitého umění*. Praha: Odeon, 1983. str. 274

Během románského období se na naše území památky spíše dováželi z okolních států, přivážela se spousta nového materiálu jako například perly a zlato, kterými se zdobily lemy církevních i světských rouch. „Příkladem může být biskupská *rationale* věnované olomouckým Jindřichem Zdíkem.“⁷

Oproti období románskému se v období gotiky projevuje v uměleckém řemesle více tuzemských řemeslníků a umělců. Od 12. století se technika ručního vyšívání vyvíjí i na našem území. Vznikaly první vyšívací dílny v kláštorech pro vyšívání církevních oděvů. Vyšívání se i nadále rozvíjí i na panovnických a šlechtických dvorech. Díky gotickému smyslu pro dekorativnost vznikaly velmi precizní a náročné výšivky s figurálními, zoomorfními a rostlinnými motivy, které bývaly doplňovány aplikací drahých kamenů, perel, zlatých nití, drátků (krumplování) a barvenými hedvábnými nitěmi. Nejvíce rozšířená byla v této době gotická roucha s figurální plastickou výšivkou *Opus Anglicanum* (latinsky: „anglická práce“), které vyráběli angličtí vyšívači, jejichž schopnosti při manipulaci zlatem – tj. stříbrných pozlacených nití, byly nepřekonatelné. Zlaté nitě byly používány ve velkých plochách jako pozadí pro postavy, které byly vyšívány barevným hedvábím. Tato roucha byla velmi žádaná po celé Evropě a často se dávala jako diplomatický dar mezi panovníky. [21]

Z tohoto období se dochovala také perlová výšivka na červené sametové mitře ve Svatovítském pokladu v Praze na Pražském hradě. [12]

Obrázek 2 Svatovítský poklad, perlová výšivka (sv. Kateřina, Madona a sv. Anežka Římská) [13]

⁷ BENDA, Klement. *Od Velké Moravy po dobu gotickou: dějiny uměleckého řemesla a užitého umění v českých zemích*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 8072032453. str. 13-17.

Největšího rozvoj výšivky přišel v období renesance, kdy se začaly zakládat textilní dílny, ve kterých pracovaly ženy poddaných.⁸ Díky vynálezu knihtisku mohlo vznikat větší množství tištěných předloh a vzorníků pro krajky a výšivky, které se snadněji množily. Mezi nejstarší dochované patří vzorníky z Augsburgu, Lipska a Kolína nad Rýnem. „*Vzorníky obsahovaly vesměs starší vzory s geometrickými motivy.*“⁹ Pro vyšívání se používala květinová kompozice vycházející ze symetrie, kromě námětů karafiátů a lilií se nově ve výšivkách objevuje znázornění granátového jablka. Novým fenoménem bylo zahrnout do námětů výšivek i scény ze života. Výšivka získala ve Francii větší oblibu, neboť za vlády Jindřicha II. a Jindřicha III. byla zavedena tzv. móda černých oděvů, na kterých výšivka krásně vynikala. „*Právě z této doby pochází výšivka na stříbrné látce představující Jindřicha II. s jeho dvorem a Dianou z Poitiers, jak přihlíží zápasu medvěda s dogami.*“¹⁰

Na přelomu 16. a 17. století byla největší výroba krajek a vyšívaných látek v Benátkách, odkud se dovážely do celé Evropy. V tomto období se vše velmi honosně zdobilo. Výšivka se stala nedílnou součástí oděvů vyšších vrstev, které byly doplňovány krajky, brokáty, ale i prýmky. Zkušenosti s výšivkou z textilních dílen se začaly promítat i do lidové tvorby. Vyšívání oděvů se ujalo i u měšťanstva, kde přišel rozkvět na přelomu 17. a 18. století, kdy se výšivka stala nedílnou součástí mužských i dámských slavnostních krojů a na interiérových textiliích, které se používaly při slavnostních okamžicích.

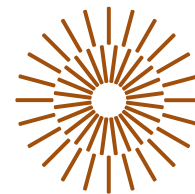
Materiál podkladu se podílel na vzhledu výšivky. V 18. století tvořily poklad plátina vlněná nebo lněná, či vyrobená ze sukna. Lněné a vlněné příze byly později nahrazovány bavlnou či hedvábím. „*Období baroka také přináší více barev do výšivek. Kompozice prvků na textiliích postupem zhoustly*“¹¹ [13]

⁸ VONDRUŠKA, Vlastimil – VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1988, str. 76-84.

⁹ ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 218 s. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-668-0, str. 43-54.

¹⁰ MORANT, de Henry. *Dějiny užitého umění*. Praha: Odeon, 1983. str. 328

¹¹ VONDRUŠKA, Vlastimil – VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1988, str. 76-84

V 18. století v Anglii a jejich koloniích se vyšívání stalo dovedností každodenního života u dívek z vyšších vrstev, které vyjadřovaly tímto gestem přechod dívky v ženu a svá společenská postavení.

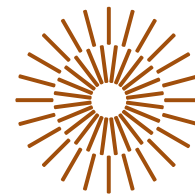
V období rokoka přišel nový druh vyšívání – výšivka žinylkou, kterou se vytvářely plastické části výšivek květinových motivů. V období francouzské revoluce a klasicismu společně s empírem (1789–1815) se vytvářela především bílá výšivka na bílých mušelinových šatech nebo kapesníčkách. Bílá výšivka inspirována empírem se stala do jisté míry městskou módou.¹² Do konce 18. století se pro bílou výšivku používalo lněné nebo konopné vlákno, ale od konce 18. století se pomalu tato vlákna nahrazují jemnějšími bavlněnými vlákny.¹³ Do ornamentiky období empíru a biedermeieru vnáší výšivka náměty kytic v košíku, věnce anebo vázy s drobnými květy.¹⁴

Během 19. století se u pánských oděvů od výšivky upouští, výšivku najdeme již jen na dámských oděvech. Nově se k oděvům začaly přidávat kovové ozdoby (tzv. penízky), korálky a používaly se stříbrné a zlaté nitě.

¹² VONDRUŠKA, Vlastimil – VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1988, s. 75-84

¹³ ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, výšivky, stuhy, prýmký*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 218 s. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-668-0, s. 56-74

¹⁴ VÁCLAVÍK, Antonín, VOŠTOVÁ, Irena (ed.). *Textil v lidové tvorbě: Textile folk art: lidové umělecké textilie v Čechách a na Moravě*. 2., dopl. vyd. Luhačovice: Irena Voštová ve spolupráci s nakl. Atelier IM, 2009. ISBN 978-80-85948-71-4, s. 9-60

Díky poptávce po textilních výrobcích dosáhlo největšího vývoje vyšívání a vyšívacích strojů během průmyslové revoluce, ze které se dochovaly nejstarší stroje na vyšívání. Tyto stroje využívaly kombinaci strojních stavů a ručního vyšívání. První vyšívací stroj („*handloom*“) vynalezl Josua Heilmann v roce 1829 ve Francii. Funkce stroje spočívala v tom, že vyšívací nit byla zanášena do textilie jehlou, která se pohybovala mezi řádkami pinzet z lícu a rubu textilie, které si předávaly vyšívací nit. [3,4]

Obrázek 3 Jednožehlový vyšívací stroj [3]

V roce 1868 Švýcar Isaak Gröbli vynalezl *člunkový vyšívací stroj*, nazývaný „*Sniffli*“. Výšivka na tomto stroji vznikala pomocí dvou nití – horní a spodní, jehly a člunku, který si podával jednotlivě nitě, díky nimž vznikaly jednotlivé stehy.

Obrázek 4 Výroba výšivky (krajky) na člunkovém stroji [3]

Obrázek 5 Krajka vytvořená na člunkovém stroji [3]

V roce 1900 pomohlo vyšívání rozšíření vzorových papírů, díky kterým se, s pomocí vysekávaného vzoru na papírové pásce, která procházela vyšívacím strojem, mohla vytvářet vyšívka rychleji. Novinkou v tomto období byl i vývoj časopisů pro dámy, ve kterých se začaly vydávat předlohy pro vyšívání.¹⁵

V roce 1911 přišel na trh první vícehlavý vyšívací stroj – systém, který umožňuje ovládání dvou a více vyšívacích hlav. [3,5]

Obrázek 6 Šestihlavý vyšívací stroj ze začátku 21. století [3]

Ke konci 19. století se díky založení olomouckého muzea začal rozvíjet i zájem mladé buržoazie o venkov, kroje a sběratelský zájem o lidové textilie.¹⁶ Některé z dámských spolků, například brněnský spolek Vesna, se věnoval i sběratelství krojů. *„Výrazný zásah do podoby vyšívky a její tradice byl díky školské reformě a zavedením povinného ručního vyšívání mezi předměty na školách. Ve školách však vyučovali z cizích vzorníků a málo se uplatňovala tradice. Teprve v 90. letech 19. století měly silný vliv školy na uchycení se vyšivek jako zdobné techniky interiérových textilií“*¹⁷

V období secese je důraz vyšívky především kladen na ornamentiku a detail. Kromě inspirace přírodou se tvůrci uchylují k lidové tvorbě krajek a vyšivek. Koncem 19. století a počátkem 20. století, v období secese, přichází období význačné souborem mezi rukodělnou a strojovou vyšívkou, kdy nakonec vítězí průmyslová výroba strojové vyšívky, kvůli níž dochází z velké části k úpadku té ruční. [10]

¹⁵ ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, vyšívky, stuhy, prýmky*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 218 s. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-668-0, str. 109-119

¹⁶ LUDVÍKOVÁ, Miroslava. *Moravská lidová vyšívka*. 1. vyd. Brno, 1986, str. 2-3

¹⁷ ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, vyšívky, stuhy, prýmky*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 218 s. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-668-0, Pozn. 98, str. 109-126

Na začátku 20. století úpadek ruční výšivky pokračoval díky industrializaci a tyto techniky se tak i přes další snahy k navrácení nepodařilo obnovit. Výšivka se zachovala již jenom jako záliba, která se předávala po generace v rodinách.

Dvacáté století přináší rozšíření strojní výroby, jehož zdokonalením byla snaha o vytlačení krajek a vyšívání z běžného trhu. Méně časově náročné ruční výšivky si své uplatnění zachovaly a používaly se jako dekorativní technika některých z exkluzivních modelů.¹⁸ Během první světové války se projevila znovu snaha o národní módu, díky tomu roku 1915 vzniklo Sdružení pro svéráz krojový a povzbuzení domácí výroby. Cílem sdružení bylo pokračovat v lidské tvorbě, shromažďovat a uchovávat lidové techniky a její předlohy. Mezi členy tohoto sdružení patřili například Renata Tyršová, Marie Teinitzerová, Jan Koula, Josef Fanta a další.¹⁹

V meziválečném období se výšivka nahrazovala převážně prýmky, vyšívaly se bordury anebo rohy. Za protektorátu se znovu rozšířilo Sdružení pro svéráz krojový a povzbuzení domácí výroby a lidé, kteří se hlásili k české národnosti společně demonstrovali nošením oděvů, jež si doplňovali výšivkami nebo krajkami s tradičními motivy. *„Po roce 1948 přišla masová obnova kroje a lidových tradic. Kroje měly zvýšené zdobení výšivkami i továrními cetkami a nadměrné zkrácené sukně ubíraly decentnost. Výšivka tohoto období zaujímá místo spíše na večerních šatech.“*²⁰ V socialistickém období byl velmi známý časopis *„Žena a móda“*, ve kterém se usilovalo o vytvoření nových zásad životního stylu, ke kterému by bylo zahrnuto i odívání a užité umění. Roku 1949 se podařilo založit na VŠUP oděvní ateliér, ve kterém se vyučovaly obory tkaní Antonínem Kyblem, obor tisku Aloisem Fišánkem a obor krajky a výšivky nadanou Emilií Paličkovou.

¹⁸ ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 218 s. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-668-0 str. 127-135

¹⁹ ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 218 s. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-668-0 str. 128-135

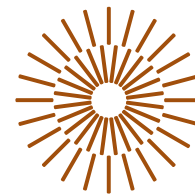
²⁰ ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 218 s. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-668-0 str. 148-165

Od 2. poloviny 20. století se stala novým fenoménem výšivka jako prostředek výpovědi obsahu ve výtvarném umění. V 50. letech 20. století se začaly vyrábět první jednoduché vyšivací stroje, které napodobovaly ruční vyšívání i do domácností. Stroj pracoval stylem, že vpichoval kolmo jehlu k materiálu. Rozdíl mezi ruční a strojovou výšivkou byl v tom, že si stroj podával tkaninu sám různými směry.

Na přelomu 60. a 70. let 20. století se nosila tzv. „retro móda“, jež měla svou inspiraci ve spodním prádle z 19. století, které bylo složeno z vyšívaných spodniček, živůtků a nočních košilek. Technika výšivky se tak částečně znovu navrátila, nyní se však vytvářela spíše strojově. V 80. letech 20. století se na trhu začaly objevovat první vyšivací stroje řízené počítačem. Po roce 1989 se dostává velké svobodě tvorby, zakládají se butiky a tvorba módních návrhářů se již nikterak neomezuje. [3]

V posledních letech se ke tvorbě vyšívání znovu vracíme a výšivka se stává součástí módy. K rozkvětu techniky přispělo především i to, že se módní umělci začali znovu zajímat o jemné ruční práce a aplikují je na svých modelech.

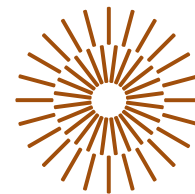

K proslavení techniky v naší zemi přispěla především světoznámá Blanka (Kyselová) Matragi, která se proslavila tím, že na svých modelech kombinuje ruční i strojní výšivku s textilní malbou. Výšivka na modelech návrhářky je velmi precizně zpracovaný originální ornament, který je navrhnutý přesně na daný model. [21]

Obrázek 7 30. výročí - Blanka Matragi [21]

Dále přispěla i například oceněná návrhářka Jana Knibbs, oceněná cenou Fashion Designer, která se zabývá využitím výšivky jako doplňku na špercích a šatech. Svou tvorbou se na žebříček dostala i návrhářka Carol – Williams, která ve své práci používá akvarelové vyšívání. Své modely doplňuje barevnými akvarelovými malbami zahrad a domů, jež místy kombinuje s detailní výšivkou, která podněcuje plasticitu architektury, ohraničení cest či květin. Výšivku používají i další velmi unikátní čeští návrháři.

1.2 Současnost výšivky

Využití výšivky se v průběhu historického vývoje značně obměnilo. Vyšívání je mnohem rychlejší a pokročilejší, ale stále je to oproti jiným technikám, technika časově náročná, a proto se nahrazuje rychlejšími a jednoduššími způsoby pomocí tištěných či tkaných vzorů. Výšivku však stále najdeme i na oděvech. Sice již netvoří dominantu oděvu, ale používá se jako jemný doplněk, který se vytváří jak v zakázkové, tak i v průmyslové (konfekční) výrobě. V současné době se v konfekční výrobě vytváří především malé, jemné výšivky určené ke zdobení oděvů – přidání log a monogramů, nášivek, či vlastních motivů na oblečení, uniformy či jiné textilní doplňky.

Pro zachování výšivky jako řemeslné tradice s uměleckým uplatněním v současné době se zapojuje i několik škol, které vyučují základy ručních technik, mezi které patří i vyšívání.

V letošním roce jsou v letních kolekcích trendem především vzory s květinovým motivem, které svou symbolikou mají přinést uvolnění a chuť do života. A právě technika výšivky, která díky své plasticitě a nekonečné možné škále barev patří mezi jeden z několika vhodných nástrojů pro vytvoření tohoto trendu. [32]

Obrázek 8 Květinová výšivka na dámských šatech – Monique Lhuillier [33]

2 Vyšívání

2.1 Ruční vyšívání

Ruční vyšívka byla v minulosti nejvíce rozšířenou zdobící technikou, která vznikala pomocí jedné nebo více nekonečných nití. Díky jednotlivým stehům vzniká umělecká ruční práce, která dodává textilu novou tvář.

Ruční vyšívání dělíme na:

- **Geometrická** – vyšívka vzniká pomocí odpočítávání jednotlivých nití. Základními stehy pro tuto techniku jsou křížkový, čárkový a plochý steh, ažury a prolamování.
- **Malovaná neboli tzv. volná vyšívka** – vzniká pomocí volného předkreslení motivu, který pokrývá nestejně plochu tkaniny. Využívá především stehy: plný, který je často pro zvýšení plastičnosti podkládaný, steh stonkový, řetízkový, dírkový a uzlíčkový.

2.2 Strojové vyšívání

Strojová vyšívka je proces vyšívání, ke kterému se používají speciální vyšívací stroje. Jedná se o vytvoření zdobné aplikace buďto přímo na textilní materiál nebo na textilní podklad, který následně připevníme na materiál pomocí přišití nebo přizhelení. Díky pokročilému vývoji strojů se v současné době dá vyšívat na téměř všechny textilní materiály, proto i její využití je velmi rozšířené. Nejčastěji se tato technika používá pro komerční účely, neboť je to výborný způsob, jak ozdobit logem výrobky, či pracovní uniformy levně a efektivně. Strojové vyšívání lze také použít v módním průmyslu k vytváření vlastních vzorů na oděvech, přikrývkách, polštářích a domácích dekoracích jako jsou například nástěnné závěsy. [6]

Druhy strojového vyšívání: [25]

- **Klasická vyšívka**

Vyšívka se vytváří pomocí vrstevní jednotlivých nití těsně vedle sebe přímo na danou látku. Tuto techniku lze použít na všechny druhy textilních materiálů.

Obrázek 9 Vyšívka na vícehlavém stroji [26]

- **Aplikovaná vyšívka**

Při výrobě aplikované vyšívky se přišívá tzv. jedna vrstva k druhé. Vyšívka je vytvořena pomocí doplňkového materiálu, který se pokládá především na rubní stranu, v některých případech i na lící stranu základního materiálu s vyšívkou, díky čemuž je možné aplikovat několik vrstev na sebe. Tento typ vyšívky je vhodný pro vzory s většími plochami a lze jej aplikovat na všechny druhy textilních materiálů, zejména na hotové výrobky a díly (trička, mikiny, tašky apod.)

- **3D výšivka**

3D výšivka vzniká použitím výplňkového materiálu pod jednotlivými stehy, aby byla výšivka plastická. Jako výztuž se používá puffý pěna. Tento efekt se aplikuje jak na jednotlivé díly, tak i na hotové výrobky. Do 3D výšivek patří také tamburovaná a šňůrková výšivka.

Obrázek 10 3D výšivka [25]

- **Tamburovaná výšivka**

Tamburovaná výšivka je tvořena pomocí smyčkového či řetízkového stehu s použitím základní výšivky. Výšivka je vhodná pouze na materiálové díly a plošné textilie, např. na froté materiály (ručníky a osušky).

- **Šňůrková výšivka**

Tento druh techniky spadá pod 3D výšivky a vzniká způsobem přišití šňůrek na nosný materiál, které se dají aplikovat různými technikami, díky čemuž se dají vytvořit velmi zajímavé plastické efekty.

- **Flitrování**

Flitrování je technika výšivky, ke které se používá aplikace flitrů, které jsou dostupné v různých velikostech a tvarech, na podkladový materiál.

- **Nášivka**

Jedná se o výšivku, která je vytvořena na transferovém podkladu a následně jako celek aplikovaná na konečný textilní výrobek např. přišitím, nažehlením anebo pomocí suchého zipu. Transferový podklad se dělí podle tuhosti a druhu výrobku, na který se následně nášivka aplikuje – např. tužší podklad použijeme na uniformy a pracovní oděvy, měkčí podklad naopak pro mikiny a trička.

- **Shrink výšivka**

Shrink neboli sražení, je technika vyšívání, při které se deformuje tvar tkaniny. Lze ji možno vytvářet dvěma způsoby:

1. Za použití spodní nitě, která se při vyšší teplotě (od 120 °C) začne srážet až o 30 %. Pro vytvoření výsledného efektu je nutno textilní materiál pořádně přežehlit. I vliv teplotě se nitě začnou srážet a vytvoří se tím konečný plastický efekt. Pro tento způsob výšivky je nutno volit jemnější materiály, např. satén.
2. Za pomoci působení páry, vyšší teploty při 120-200 °C a použití spodní nitě při vyšívání, která se ve vodě rozpouští. Výšivka se vytváří na podkladovém materiálu, který se skládá z polyvinylchloridu a vrchového materiálu, který bývá z polyesteru. Princip výroby plastického efektu vzniká tím, že se vyšitý materiál vloží do stroje, ve kterém na něj působí vliv páry a vyšší teploty a materiál se tím vysráží až zhruba o 40 %. Následně je nutno materiál vyprat a po vyprání oddělit vrchový a podkladový materiál a odstranit zbylou vrchní nit z výšivky.

Shrink výšivka se používá pro výrobu větších ploch na textiliích, například na povlečení, potazích, či dámských halenkách.

- **Žinylková výšivka**

Žinylková výšivka vzniká pomocí tzv. žinylkového stehu, který se vytváří na stroji mezi dvěma uretanovými fóliemi. Po vyšití vzoru se z rubní strany odstraní přebytečné nitě a zažehlí se. Následně se už jenom od sebe oddělí vrchní a spodní uretanová fólie, které udávají výšku vlasu výšivky.

2.2.1 Vyšívací stroje

Vyšívací stroje se i nyní neustále vyvíjí – rozvíjí se jejich technika, mechanika a konstrukce. V dnešní době je vyšívací stroj ovládán pomocí počítače. Každá firma má ve svých strojích uložen software, který je propojený se softwarem v počítači, na kterém lze vytvářet návrhy výšivek. V programu pro vytvoření výšivky se nejprve zadávají technické parametry – souřadnice jehly po ose x a y, rozměr motivu, velikost stehů, opakování vzoru ve vertikálním či horizontálním směru, barva apod. Následný přenos hotového vzoru do vyšívacího stroje je již snadný. Přenáší se pomocí flash disku nebo kabelu.

Vyšívací stroje ovládané plně automatizovanými počítači zvládnou vyhotovit až 1500 stehů za minutu. Jejich paměť má kapacitu několika milionů stehů a jejich nabídka stehů obsahuje až 250 vzorů výšivek. Stroje jsou vybaveny více jehlami a výšivka vzniká pomocí několika různých technologií, díky kterým lze dosáhnout vysoké kvality a dlouhé životnosti výšivky. [6]

K velkému rozvoji došlo i u strojů pro domácí výrobu výšivek, které zvládají v současné době vytvořit více jak 800 stehů za minutu a dokážou vyhotovit až 600 různých druhů stehů. Trh se svou nabídkou vyšívacích strojů, od 2. poloviny 20. století až dodnes, z velké části (70 %) ovládla Čína. [10]

Firmy domácích vyšívacích strojů: Brother, Pfaff, Husqvarna, Viking, Janome atd.

Firmy průmyslových vyšívacích strojů: Barudan, Toyota, Tajima, AMK-Happy, GMS-Technik, Inbro atd.

Obrázek 11 Průmyslový vyšívací stroj SWF/B T 1201 C [28]

Další informace k vyšívacím strojům jsou uvedeny v příloze 1 BP.

2.3 Materiál a pomůcky pro vyšívání

Na textilním trhu je velmi dobrý výběr tkanin, na které se dá vyšívat. Při výběru materiálu musíme vědět, jakou techniku vyšívání budeme vytvářet a dle toho volíme i samotný materiál. Pro ruční vyšívání je lepší volit přírodní materiál, pro strojové vyšívky je vhodnější materiál syntetický. Podle použitého materiálu volíme i vyšívací nitě. Při strojové vyšívce výběr správné příze ovlivňuje řada činitelů:

- Kvalita vrchních a spodních nití
- Napětí vrchní a spodní nitě
- Návin spodní nitě
- Výběr jehly
- Seřízení a údržba stroje
- Správné naprogramování vzoru

2.3.1 Nitě

Na každé namotané cívce je vždy hned několik označení, které nám udávají parametry o dané niti. Nalezneme zde většinou složení, z čeho je nit vyrobena, velikost návinu, který se udává v metrech, kód barvy a jaká je síla nitě. Ta se značí hodnotou No. nebo Nr. Podle síly nití a samotného jejich složení udáváme, na co by se dané nitě měli používat.

Číslování nití se udává hned dvěma způsoby, odlišujeme je jako přímé a nepřímé číslování. **Přímé neboli metrické číslování** se označuje hodnotami **No.** nebo **Nr.** a za zkratkou vždy najdeme nějaké číslo (např. 30, 40, 80, 100). Čím je číslo za danou zkratkou nižší, tím je daná nit silnější (tlustší), naopak je to u čísel vyšších. Čím vyšší číslo, tím je nit tenčí (jemnější). Hodnota čísla za zkratkou naopak udává počet metrů, jež se vejde do 1 kg.

Nepřímé číslování nití se označuje systémem **Tex**, který nám udává hmotnost nitě o délce 1000 m. U tohoto systému číslování znamená to, že čím je číslo v hodnotě Tex vyšší, tím je daná nit silnější.

Pro spodní nitě se většinou používají jemné bavlněné či polyesterové nitě. Naopak pro vrchní nitě se může použít větší škála materiálového druhu nití. Především zaleží, na který materiál se vyšívá. Používají se bavlněné, polyesterové, polyamidové, viskóзовé či akrylové nitě, které vyrábějí firmy Marathon, Galaxy, Falc, Swist, Euronitě, Sprint apod.

Druhy jemností vyšívacích nití:

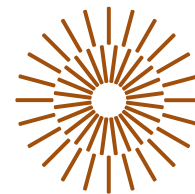
- VISKÓZOVÉ VYŠÍVACÍ NITĚ – hedvábný povrch, přirozený jas, vhodné jsou pro použití na vysokorychlostních vyšívacích strojích s kapacitou 1200 stehů za minutu. Vyrábí se v silách od nejjemnějšího provedení s označením **No 60** (84 dtex × 2) a dalších variantách **No 40** (135 dtex × 2), **30** (200 dtex × 2) a **12** (330 dtex × 2).
- POLYESTEROVÉ VYŠÍVACÍ NITĚ – jemný povrch, přirozený jas, zajišťují bezproblémové vyšívání na jakémkoliv druhu vyšívacího stroje. Používají se především pro práci na velmi jemných výšivkách, připevnění filtrů. Vyrábějí se v silách **75, 60, 40**
 - **No 75** (55 dtex × 2)
 - **No 60** (84 dtex × 2)
 - **No 40** (135 dtex × 2)
- VYŠÍVACÍ NITĚ S KOVOVÝM VLÁKNEM – tzv. metalizované vyšívací nitě, vyráběné pomocí kombinace materiálů – polyamidu, metalizovaného polyesteru a viskózy. Dostupné v 7 druzích jemnosti – 50, 45, 40, 30, 20, 15 a 12
 - **No 50** (55% metalický polyester + 45 % polyamid), jemnost 150 dtex = vhodné pro výšivku písmen
 - **No 45** (25% metalizovaný polyester + 75% polyester) o jemnosti 220 dtex = dostupná v odstínech mědi, hliníku, zlata a stříbra
 - **No 40** (40% metaliz. polyester + 35% polyamid + 25% celulóza) s jemností 220 dtex = považována za klenot mezi nitěmi s kovovými vlákny, odolává čišťení chlórem a praní až do 95 °C.

- KOMBINOVANÉ MATERIÁLY – o síle **30** (30% metalizovaný polyester + 70% polyamid) s jemností 180 dtex. Použití: ozdobné švy a dekorační aplikace.
= No 12 (50% vlna, 50% akryl nebo kombinace 50% bavlna, 50% akryl – 330 dtex × 2)

Jehly pro vyšívání jsou trochu odlišné od jehel určených pro klasické šití. Hrubost a velikost jehly volíme hlavně podle zvoleného podkladového materiálu a použité vyšívací příze. Nejčastěji se používá pro ruční vyšívku krátká jehla s tupým koncem a s větším očkem. Velikost oka však závisí na zvolené přízi. Pro strojovou vyšívku se používají speciální jehly s označením DB x K5, od firem Groz – Beekert, Schmetz atd., které mají různé typy hrotů.

Další pomůckou pro ruční vyšívání jsou vyšívací rámy, které dělíme na dva druhy. Prvními jsou rámy v kulatém tvaru, které nazýváme vyšívací kroužky neboli bubínky. Druhými jsou vyšívací rámy, které slouží k možnosti vyšívání náročnějších a větších výšivek na větší ploše.

3 Praktická část

3.1 Myšlenka

Samotné textilie mne provází už mnoho let. Již od malička mě přitahovaly ruční práce a historie oděvů. Díky studiu na Střední umělecké škole textilních řemesel jsem si mohla rozšířit zkušenosti hned s několika technikami ručních řemesel, ale nejvíce mě to vždy táhlo k výšivce. Zaujala mě především svou precizností a jemností, díky níž dokáže vytvořit i z jednoduchých oděvů, krásné a bohaté výtvoř. V průběhu studia na střední škole jsem si navrhla a zhotovila hned několik návrhů výšivky, ale zaměřovali jsme se pouze na ruční vyšívání. Byly to krásné práce, ale také velmi časově náročné a špatně opakovatelné, neboť co výtvoř – to originál. A proto jsem si chtěla vyzkoušet i to, jaké by to bylo, kdyby se můj návrh dal vyšít nejenom ručně, ale i pomocí stroje.

Se strojovou výšivkou jsem se poprvé setkala díky mé praxi u Ponerů. Zaujal mě její princip, kdy si člověk může navrhnout jakýkoli návrh, a díky grafickým programům ho přenést na textilií v různých barevných podobách. Bohužel jsem se ke strojové výšivce během mého studia nedostala. Věděla jsem však, že katedra designu tuto možnost nabízí, a proto jsem si tuto techniku vybrala pro svou závěrečnou práci.

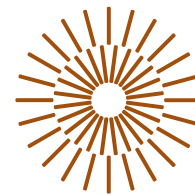
Hlavní myšlenkou mé práce se stalo spojení techniky vyšívání historie se současností. K propojení byla využita samotná inspirace motivu a současné zjednodušení výroby výšivky pomocí strojové techniky. Svůj motiv jsem navrhovala s myšlenkou, abych zachovala to, že dříve bývala tato technika velmi vzácná, nalézala své využití ke slavnostním účelům a vytvářela zdobící efekt na textiliích.

3.2 Inspirace

Díky samotné myšlence historického využití techniky výšivky, která se používala ve velmi honosných variantách, jsem chtěla vytvořit návrh na textili, který by sloužil jako doplněk na oděvu, jež by dokázal vykouzlit bohatý efekt i na jednoduchém střihu společenských oděvů.

Velmi častým a oblíbeným motivem asijských kultur a také období secese byl symbol páva. Ten se vyobrazoval nejenom v celé své kráse s propojením květinových motivů anebo samotných zahrad, ale také se častým symbolem stalo paví peří. Jeho oka plné krásy a tajemnosti symbolizují nejenom honosnost a vzácnost samotného zvířete, zároveň otevírají dveře tajemnosti a exotice orientálního světa. A právě jeho peří se stalo inspirací pro tvorbu mého návrhu. Nebylo to však jenom paví peří, co mne zaujalo. Pro barevnost motivu jsem si zvolila inspiraci zlatou výšivkou, neboť ta symbolizuje hojnost a vznešenost techniky, ale také byla v průběhu historie velkým přínosem k rozvoji samotného vyšívání.

3.2.1 Symbolika páva

Páv je symbolem mnoha významů. Stal se nejenom symbolem krásy a vznešenosti. Jeho peří, jež je rozloženo do kruhovitěho tvaru, je považováno jako symbol slunce a světla. Samotné paví oko vyznačuje symboliku dobrého konce. V některých případech, však díky tajemnosti jeho ok, je i spojován se symbolem nesmrtelnosti a ráje. Ne však všechny symboly spojené s ním, jsou vždy kladné. Jak praví například přísloví: „Pyšný jako páv“, jež je spojováno s domýšlivostí.

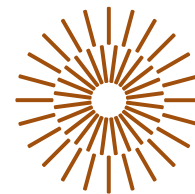
Obrázek 12 Páv korunkatý [29]

V **křesťanské nauce** symbolizuje páv svatost její církve, vševidoucí oko a především díky tomu, že každoročně shazuje a znovu obnovuje svá peří, vyznačuje i zmrtvýchvstání a nesmrtelnost.

Ve **Starověkém Egyptě** symbol páva naopak značí místo – město Heliopolis, ve kterém se nacházel chrám slunce.

Symbol páva byl významný i pro **Alchymisty**, jež ho přirovnávali k bájněmu ptáku Fénixovi a ve svých rituálech paví peří používali jako symbol pro ochranu, moudrost a zajištění krásy.

V **Asii** je páv symbolem ochrany před zlými silami, ztělesnění krásy a důstojnosti. Pro japonské a indické země se stal páv velmi oblíbenou inspirací pro jejich kulturu, lidové tradice, poezii a výtvarné umění.

Pávi jsou v mnoha kulturách považováni za vznešené, královské zvíře, jež se nacházelo v královských zahradách jako klenot a doplněk. Dodnes jsou v zámeckých zahradách či parcích tito ptáci častými obyvateli.

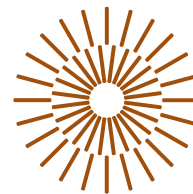
Původně tento pták však pochází z teplejších krajín travnatých oblastí Indie a Srí Lanky. Postupně se ale roznesl do světa a díky jeho dobré snášenlivosti našeho podnebí se začal chovat i u nás. [29]

3.2.2 Zlatá výšivka

Zlato bylo a je i dodnes symbolem hojnosti, vznešenosti a určitého postavení. Počátky zrodu zlaté výšivky sahají hluboko do historie. Není však úplně jisté, kde je její prvotní zrod. První zmínky o zlaté výšivce se objevily již v bibli. Určité zdroje tvrdí, že zlatá výšivka byla původně vyvinuta v Asii a její používání sahá nejméně 2000 let zpět do historie. Podle dochovaných nálezů z hrodek faraónů, bylo však možné spatřit zlatou výšivku již na královských oděvech starověkého Egypta. Následně se zlatá výšivka rozšířila díky putování obchodníků s hedvábím přes asijské země do Indie, Persie, Řecka, Španělska a západní Evropy. [30, 31]

Tradičně se tento typ výšivky vytvářel prostřednictvím kostelních dílen, ve kterých pracovali speciálně vyškolené skupiny jeptišek a mnichů, kteří uměli pracovat nejenom s drahými kovy, ale rozuměli i výrobě textilií a jemných ručních prací. Práce na zlaté výšivce neobnáší jenom znalost textilních materiálů, ale také práce se samotným kovem. Využití této technika měla především jako ozdoba církevních rouch, kostelních ozdob a šlechtických, či císařských oděvů.

Jedná se o techniku vyšívání, která vytváří povrchovou dekoraci díky používání kovových vláken, které se přichytávají pravidelně kolem vlákna, bodovým způsobem, pomocí jemnějších materiálů. Tato technika zaujala nejenom díky své vznešenosti, ale především kvůli funkci, kterou nabízejí kovová vlákna, která od sebe dokáží odrážet okolní světlo. Zlaté nitě, vyráběné z čistého zlata se díky svému zploštělému tvaru a křehkosti namotávali zprvu kolem pramínek zvířecích a lidských vlasů. Později se začala omotávat kolem jemnějších materiálů, jako například kolem hedvábí či zvířecích střev. [31]

Použití této techniky se velmi rozvinulo v období středověku, díky stylu nazývanému *Opus Anglicanum*, které vzniklo, jak už je znatelné ze samotného názvu v Anglii. Používalo se pro vyšívání na sametových anebo lněných materiálech s použitím zlatých a stříbrných nití. Od 12. století, přibližně do poloviny 14. století se tyto anglické vyšivky staly fenoménem, kterého bylo velmi žádáno po celé Evropě a často se používaly jako diplomatické dary mezi panovníky. [30, 31]

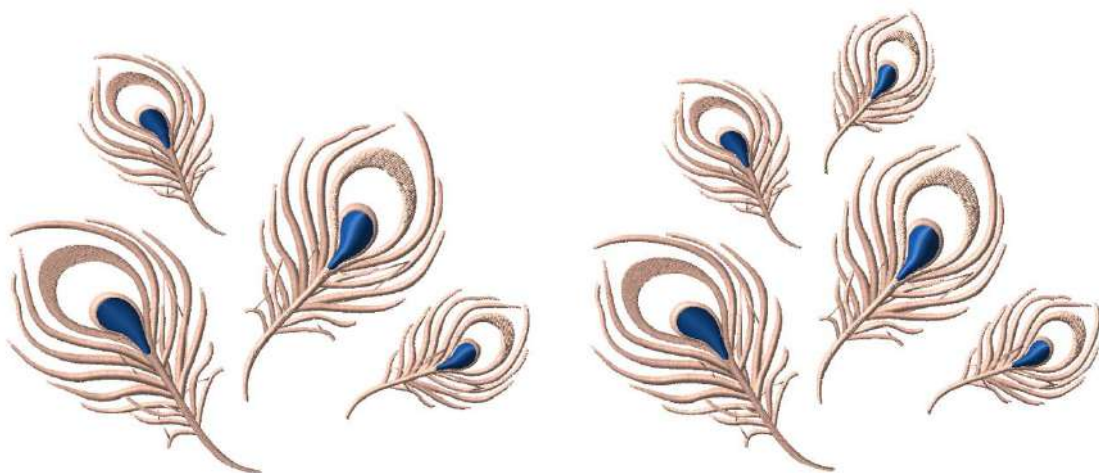
Obrázek 13 Část anglického ornátu (církvního oděvu) z 15. století [30]

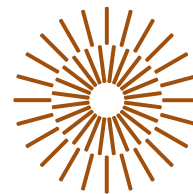
3.3 Návrh výšivky

Pro prvotní návrhy výšivky jsem se inspirovala celou siluetou páva, kterého jsem chtěla zakomponovat mezi jemnými liniemi květin. Neboť právě květiny doprovázeli i v minulosti návrhy výšivek a dodávali jim jemný nádech. Tento motiv mi však stále neseseděl na použití, na jaké jsem zamýšlela, neboť mi nešel správně ukotvit na oděvy a vytvářet tak opakující se návrh.

Posléze jsem svou inspiraci přesunula pouze na paví peří. Vytvořila jsem návrh peříčka, který jsem začala opakovat a díky různému zvětšování a zmenšování vzoru jsem vytvořila hned několik kompozic, které se dají použít na různá místa oděvů.

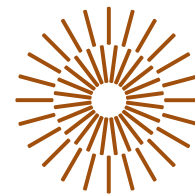
Obrázek 14 Varianty kompozic výšivky v programu Tajima [vytvořeno autorem]

Svůj motiv složený z peříček jsem navrhovala tak, aby se dal použít v mnoha provedení a na různých místech oděvu. Mým hlavním cílem umístění výšivky byly dvě místa. Prvním byl živůtek, okolo výstřihu, který by díky vzoru krásně vynikl a doplnil tu správnou honosnost i na jednoduchém střihu. Druhým místem jsem zamýšlela použití výšivky jako formy opakujícího se pruhu, který by šel postupně do ztracena, na spodní části sukně. U této myšlenky místa použití jsem nakonec i zůstala.

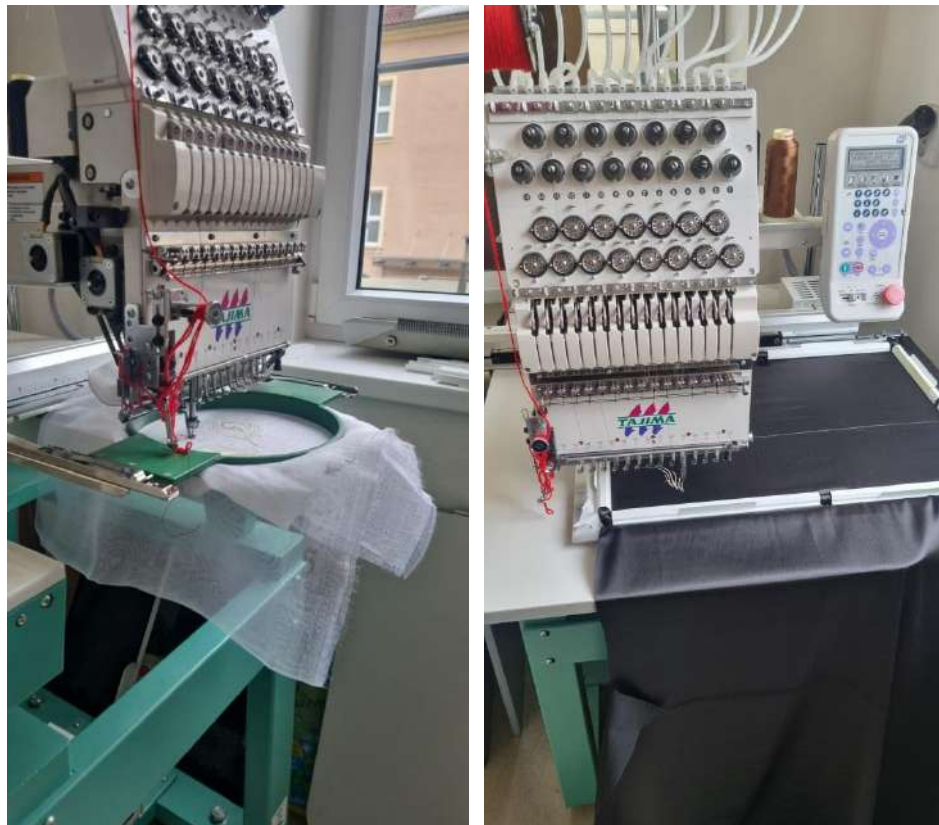
Obrázek 15 Návrhy umístění výšivky na společenských oděvech [vytvořeno autorem]

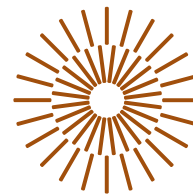
3.4 Vyšívací stroj

Pro svou práci jsem vytvářela výšivku na jednohlavovém vyšívacím stroji značky Tajima, který je od stejnojmenného japonského výrobce, který vytváří samotné vyšívací stroje, software i příslušenství ke strojům. Tento typ stroje nabízí standartní vyšívání na plocho, hotových výrobků (triček, mikin), pracovních oděvů, či rozešitých dílů. Stroj má celkem 15 barevných podavačů nití pro jehly, display pro snadné ovládání a paměť s kapacitou až 2.000.000 stehů. Dále lze na display snadno regulovat rychlost vyšívání, automatické odstříhnutí nitě, posun vyšívací hlavy, zaměnit číslo barevného podavače apod.

Ke stroji je k dispozici na katedře designu hned několik velikostních vyšívacích ráků – čtyři kruhovitěho tvaru o velikosti 9, 12, 15 a 21 cm a dva větší obdélíkového tvaru o velikosti 34/31 cm a 24 cm. Stroj má také funkci přepínání na různé typy ráků. Pro svou práci jsem využívala plochý a bordurovací rám.

Obrázek 16 Vyšívací stroj s plochým a bordurovacím rákem [vytvořeno autorem]

3.4.1 Program Tajima

Software Tajima Illustrator Extreme je počítačový program k průmyslovému stejnojmennému stroji Tajima, který slouží k vytváření a úpravě vzorů pro tvorbu výšivek, log, textů a různých motivů.

Program umožňuje importovat předem připravené vektorové předlohy, vytvořené v grafickém programu Adobe Illustrator či CorelDraw, a následně je digitalizovat, upravit křivky na stehy pomocí několika možných výplní, přidat různé druhy podstehování, nastavit vzdálenost stehů či samotný směr stehů a připravit tak celkově vzor pro následné vyšívání.

Hotový vzor je nutno vždy uložit s koncovou zkratkou PXF, která je pro samotný program Tajima a zajišťuje, aby se uživatel do souboru mohl vrátit a upravovat jej. Pro následné vyšívání je ale nutno vždy uložit soubor s koncovou zkratkou DST – tzv. stehový soubor, který se přenáší do stroje pomocí USB flash disku. [17]

5.5 Realizace

Nejprve bylo nutné vytvořit požadovaný návrh peříčka v grafickém programu Adobe Illustrator, který jsem vytvářela pomocí vektorových tvarů.

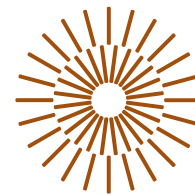

Obrázek 17 Návrh pro výšivku v programu Adobe Illustrator [vytvořeno autorem]

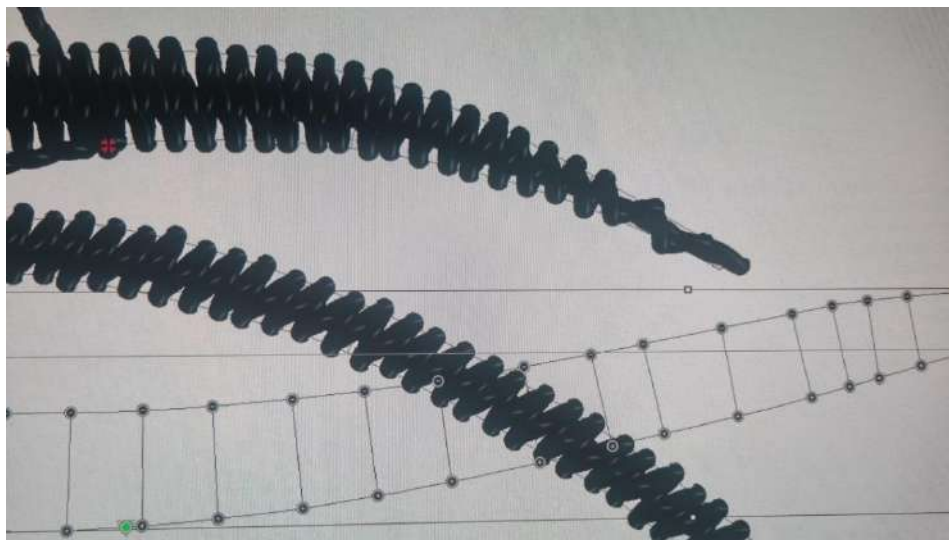
Následně jsem návrh vložila do programu Tajima, kde bylo zapotřebí vektorové tvary segmentovat na stehování použité formou saténu a komplexní výplně. Při použití segmentace na satén se jednotlivé tvary museli tzv. vystehovat – naznačit programu, jakým směrem mají vést stehy a jak mají být vzdálené od sebe. Při bližším stehování, které se používá především v krajích, si program automaticky vytvoří větší nahuštění stehů.

Obrázek 18 Zadávání směru stehů v programu Tajima [vytvořeno autorem]

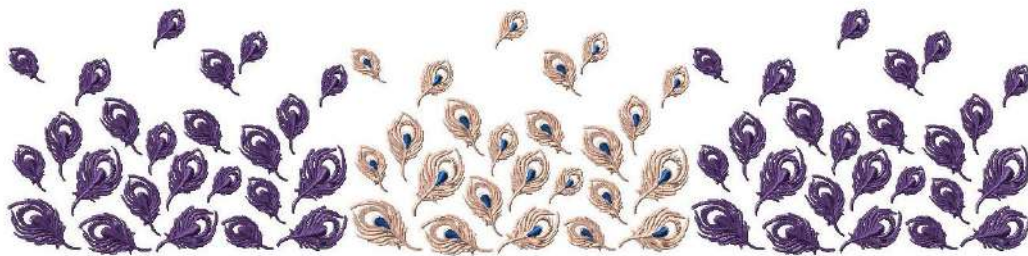
Po následném vystehování tvarů se vždy zobrazí znázorněné stehy, jež slouží jako pomůcka vizuální kontroly, díky které si tvůrce může lépe představit, jak bude samotné vystehování vypadat. V případě vzniku chyby, je tak možné ji ještě před vyšitím odstranit.

Obrázek 19 Vystehování tvarů v programu Tajima [vytvořeno autorem]

Vyšivací stroj je sice vybaven automatickým odstříhem nití, ale při práci s programem je dobré určit stroji pořadí, v jakém bude jednotlivé tvary vyšívát. Práce je následně tak ekonomičtější a rychlejší.

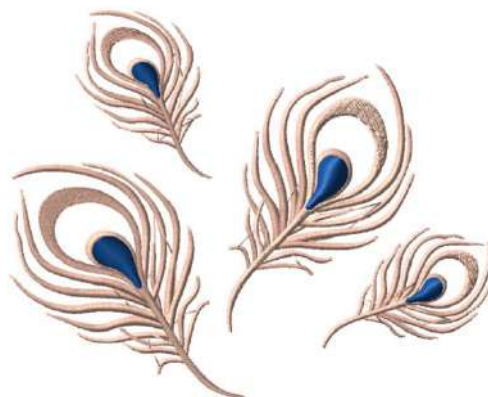
V programu lze nastavit i různá barevnost tvarů, celkem je k dispozici 19 barev, jež slouží při práci v programu k lepší orientaci, např. při vytváření na sebe navazujícího motivu je možno si opakující motiv barevně odlišit od jeho samotné střídy. Její hlavní funkce je ale ta, že pokud má být výsledná výšivka složená z vícera barev, je nutné v programu barevně tyto tvary odlišit. Neboť při následném přehrání souboru do stroje, je nutno u načtení vzoru přidělit jednotlivým barvám i číslo podavače s nití, který vzor vyšije. V průběhu vyšívání vzoru na stroji je však možné proces zastavit a při zadání špatného podavače ho zaměnit za jiný.

Obrázek 20 Barevné odlišení vzoru [vytvořeno autorem]

Po vytvoření vzoru jsem nechala vyšít několik zkoušek, u kterých jsem zkoumala, jak vrstvy pracují vedle a nad sebou. U některých částí vzoru, například u tenkých linií, konců tvarů a přechodů mezi tvary vznikaly problémy, a proto se vzor musel znovu opravit v grafickém programu Adobe Illustrator. Následně se vzor znovu vložil do programu Tajima a celý proces v něm se zopakoval.

Podle upraveného vzoru byl motiv několikrát vyšít v různých barevných variacích, ze kterých byla vybrána jedna a ta se následně používala v dalších procesech. Následovalo vytvoření několika variant kompozice vybraného motivu, jež vznikly zvětšováním a zmenšováním vzoru. Variace kompozic byly vyšity a následně z nich byla vybrána jedna varianta jako předloha motivu použitého pro vyšívání do konečného vzorníku.

Obrázek 21 Výsledná kompozice použitá ve vyšitém vzorníku [vytvořeno autorem]

Výsledný vzorník obsahuje vyšitou kompozici vzoru, na různých společenských materiálech a v několika barevných možnostech, jež slouží jako ukázka, jak by jednotlivý vzor vypadal na různých typech látek a zároveň pomohl při výběru použitého materiálu při šití společenské sukně.

Obsah vzorníku:

- *Použité materiály:* 100% PES satén, 100% PES organza, 100% PES podšívkovina, CO plátno
- *Použité nitě:* vrchní nitě:
 - béžová barva - značky Adriana č. 2881, jemnost nitě 130 × 2 dtex, 100%PES
 - modrá barva, značky Marathon č. 1448, jemnost nitě 120 × 2 dtex, 100% viskóza
 - : spodní nit – 100% CO – bílá, jemnost nitě 17 × 2 tex

Ke zhotovenému vzorníku jsem následně v programu Tajima, vytvořila opakující se kompozici tvarovanou do obrysu stříhu, kterou bylo nutné rozdělit do tří dílů, neboť jsem byla omezena velikostí rámu. Všechny části výšivky následně byly vyšity na 100 % polyesterovém černém saténu.

Obrázek 22 Kompozice výšivky umístěné na dolním okraji sukně [vytvořeno autorem]

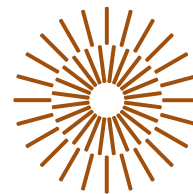
První fází k ušití dámské společenské sukně bylo vytvoření střihu, jenž se tvořil na mé vlastní rozměry. Po vytvoření střihu se následně modeloval skrze záševky, aby se docílilo částečného rozšíření sukně na předním i zadním díle.

Tělesné rozměry pro vytvoření střihu:

- op 40,5 cm
- os 55,5 cm
- hs 19 cm
- ds 104 cm

Druhou fází po vytvoření samotného střihu a jeho modelace bylo jeho přenesení na látku. Na látce bylo nutné vytvořit obrys střihu a pomocné značky, které sloužily pro lepší orientaci při samotném vyšívání na materiál. Látku bylo nutné poté upevnit do vyšívacího rámu a následně se již nechal, opakovaně vedle sebe, vyšívat předem připravený návrh.

Poslední fází, která následovala po vyšití návrhu složeného z kompozice peříček na dolním okraji dílů sukně, bylo z volných dílů vytvořit hotový výrobek.

Obrázek 23, 24 Dámská sukně s výšivkou

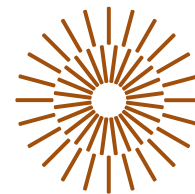

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo vytvoření a následné vyhotovení návrhu výšivky s použitím na společenských oděvech, neboť v dnešní době se výšivka díky své náročnosti zaměňuje za rychlejší techniky zdobení, jako je například tisk či malba na textilie a používá se již jenom jako malé dekorativní zdobení.

V průběhu práce jsem se seznámila jak z teoretického hlediska, tak i z toho praktického pohledu s technikou vyšívání. S ruční výšivkou jsem již měla, díky přechodnému studiu, možnost se setkat a několikrát si ji i vyzkoušet vytvořit od samotného návrhu, až po vyšití. Proto jsem se v této práci zaměřila především na možnosti strojového vyšívání, které pro mne bylo novinkou. Strojové vyšívání přináší sice bohatší možnosti tvorby jakéhokoli motivu, a především rychlejší výrobu oproti ruční výšivce. Ale samotná tvorba návrhu pro strojovou výšivku je také velmi náročná a vyžaduje trpělivost a mnoho času, přestože její následné vyšití, je oproti tvorbě návrhu již hračkou. Před zhotovením finálního vzhledu výšivky předchází mnoho zkoušek a úprav vzoru. Ovšem oba tyto způsoby vzniku technologie nabízejí vytvoření velmi originálního a kvalitního způsobu zdobení textilií, které se i v dnešní době neustále vyvíjejí.

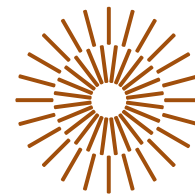
Své poznatky z průběhu vypracování této práce jak již z teoretického, tak především i toho praktického hlediska hodnotím pro sebe jako velmi přínosné. Otevřela jsem si nové možnosti tvorby pro mne již známou technikou, ve které jsem měla možnost se zdokonalit a poznat ji i z jiného úhlu tvorby.

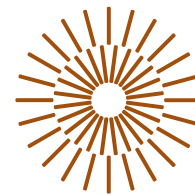
Použitá literatura

Internetové zdroje:

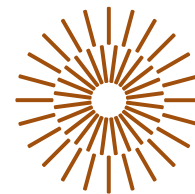
- [1] BRITANNICA.COM, 2023. Embroidery. *Britannica.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-11-4]
Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/embroidery>
- [2] BAGSOFFLOVE.CO.UK, 2023. The origins of embroidery and how it has changes – embroidery history, *Bagsofflove.co.uk* [online]. © 2023 [cit. 2023-11-5] Dostupné z: <https://www.bagsofflove.co.uk/blog/embroideryhistory/#:~:text=Practised%20all%20across%20the%20world,the%209th%20and%2010th%20centuries.>
- [3] CS.WIKIPEDIA.ORG, 2023. Vyšívání, *Cs.wikipedia.org* [online]. © 2023 [cit. 2024-12-25].
Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vy%C5%A1%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD>
- [4] CS.WIKIPEDIA.ORG, 2023. Josua Heilmann, *Cs.wikipedia.org* [online]. © 2023 [cit. 2024-1-2].
Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josua_Heilmann
- [5] CS.WIKIPEDIA.ORG, 2023. Člunkový vyšívací stroj, *Cs.wikipedia.org* [online]. © 2023 [cit. 2024-1-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Clunkov%C3%BD_vy%C5%A1%C3%ADvac%C3%AD_stroj
- [6] EN.WIKIPEDIA.ORG, 2023. Machine embroidery. *En.wikipedia.org* [online]. © 2023 [cit. 2023-11-4] Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Machine_embroidery#:~:text=Machine%20embroidery%20is%20an%20embroidery,to%20decorate%20garments%20and%20apparel.
- [7] LATKANINY.CZ, 2023. Druhy stehů ruční šití, *Latkaniny.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-11-25].
Dostupné z: <https://www.latkaniny.cz/siti-rady--informace/druhy-stehu-rucni-siti/#Kotva1>
- [8] PROSIKULKY.CZ, 2023. Velké vyšívací tutoriál – přehled a návod (nejen) základních vyšívacích stehů, *Prosikulky.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://www.prosikulky.cz/vysivani-stehy>
- [9] RUCNIPRACE.CZ, 2023. Vyšívací stehy – 1, *Rucniprace.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-11-25].
Dostupné z: <https://www.rucniprace.cz/vysivaci-stehy-1.php>
- [10] SAYITWITHSTITCHES.NET, 2023. History of embroidery. *Sayitwithstitches.net* [online]. © 2023 [cit. 2023-11-4] Dostupné z: [The History of Embroidery - Company Outfitters \(sayitwithstitches.net\)](https://www.sayitwithstitches.net/the-history-of-embroidery-company-outfitters)

- [11] SEZNAMZPRAVY.CZ, 2018. Tapiserie z Bayeux opustí poprvé za 950 let Francii. Exponát z 11. století bude k vidění v Británii. *Seznamzpravy.cz* [online]. © 2018 [cit. 2024-1-13] Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tapiserie-z-bayeux-opusti-poprve-za-950-let-francii-exponat-z-11-stoleti-bude-k-videni-v-britanii-41791>
- [12] SUDEKPROJECT.CZ, 2020. Inv. č. S14203, nadpis: Výšivka, sv. Kateřina, Madona a sv. Anežka Římská. *Sudekproject.cz* [online]. © 2020 [cit. 2024-1-13] Dostupné z: <http://sudekproject.cz/s14203>
- [13] CS.WIKIPEDIA.ORG, 2023. Kroj. *Cs.wikipedia.org* [online]. © 2023 [cit. 2024-1-17] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kroj>
- [14] VYSIVANI-ONLINE.CZ, 2024. TOP5 – Nejpoužívanější vyšivací stehy. *Vysivani-online.cz* [online]. © 2024 [cit. 2024-1-17] Dostupné z: <https://vysivani-online.cz/top5-nejpouzivanejsi-vysivaci-stehy/>
- [15] LARTISTE.CZ, 2024. Oděvní technologie – Druhy ručních stehů. *Lartiste.cz* [online]. © 2024 [cit. 2024-1-17] Dostupné z: <https://www.lartiste.cz/druhy-rucnich-stehu/>
- [16] PERLOVKA.WEBNODE.SK, 2009. Stonkový steh. *Perlovka.webnode.sk* [online]. © 2009 [cit. 2024-1-23] Dostupné z: <https://perlovka.webnode.sk/album/zakladne-stehy-na-vysivanie/stonkovy-steh-jpg/>
- [17] TAMA-BOHEMIA.CZ, 2016. Vyšivací stroje, *Tama-bohemia.cz* [online]. © 2016 [cit. 2024-1-23] Dostupné z: [Vyšivací stroje Tajima, vyšivací nitě, software \(tama-bohemia.cz\)](https://tama-bohemia.cz/vyshivaci-stroje-tajima-vyshivaci-nitě-software-tama-bohemia.cz)
- [18] SICI-STROJ.CZ, 2009. Vyšívání – starobylá technika, *Sici-stroj.cz* [online]. © 2024 [cit. 2024-2-3] Dostupné z: <https://sici-stroj.cz/vysivani/>
- [19] RESEARCHGATE.NET, 2014. Knitting and Well-being, *Researchgate.net* [online]. © 2008-2024 [cit. 2024-1-10] Dostupné z: [\(PDF\) Knitting and Well-being \(researchgate.net\)](https://www.researchgate.net/publication/312511111)
- [20] BRITANICA.COM, 2024. Arts & Culture, Opus Anglicanum, *Britanica.com* [online]. © 2024 [cit. 2024-2-10] Dostupné z: [Opus anglicanum | Medieval, Ecclesiastical, Embroidery | Britannica](https://www.britannica.com/topic/opus-anglicanum)
- [21] BLANKAMATRAGI.EU, 2013. Blanka Matragi, Bibliografie, *Blankamatragi.eu* [online]. © 2024 [cit. 2024-2-19] Dostupné z: [BlankaMatragi.eu](https://blankamatragi.eu/)
- [22] DESIGNMAG.CZ, 2007. Zuzana Kubíčková má kolekci plnou výšivek a krajek, *Designmag.cz* [online]. © 2007–2024 [cit. 2024-2-19] Dostupné z: [Zuzana Kubíčková má kolekci plnou výšivek a krajek – DesignMag.cz](https://designmag.cz/zuzana-kubickova-ma-kolekci-plnou-vyshivku-a-krajek/)

- [23] LINDEEGEMBROIDERY.COM, 2009. Does Machine Embroidery Shrink Fabric?, *Lindeegembroidery.com* [online]. © 2024 [cit. 2024-3-2] Dostupné z: <https://lindeegembroidery.com/blog/item/does-machine-embroidery-shrink-fabric>
- [24] CS.WIKIPEDIA.ORG, 2023. Žinylka, *Cs.wikipedia.org* [online]. © 2024 [cit. 2024-3-2] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDinylka>
- [25] EBROIDERY.COM.SG, 2021. 3D Embroidery, What is 3D Ebroidery?, *Embroidery.com.sg* [online]. © 2024 [cit. 2024-3-15] Dostupné z: <https://embroidery.com.sg/blog/3d-embroidery/>
- [26] SHOP.VEXPA.CZ, 2024. Strojní vyšívání, *Shop.vexpa.cz* [online]. © 2024 [cit. 2024-3-15] Dostupné z: <https://shop.vexpa.cz/strojni-vysivani-m31/>
- [27] BROTHER-USA.COM, 2024. Brother Innov-ís 1500D, *Brother-usa.com* [online]. © 2024 [cit. 2024-3-15] Dostupné z: <https://www.brother-usa.com/products/nv1500d>
- [28] SWFCZECH.COM, 2024. SWF E-T 1201 (C), *Swfczech.com* [online]. © 2024 [cit. 2024-3-15] Dostupné z: <http://www.swfczech.com/cz/m/vysivaci-automaty/prod/swf-e-t-1201-c/>
- [29] FLERMAG.CZ, 2022. Pyšný jako páv aneb symbolika ptačího peří, *Flermag.cz* [online]. © 2024 [cit. 2024-5-1] Dostupné z: [Pyšný jako páv aneb symbolika ptačího peří / Fler MAG](#)
- [30] EN.M.WIKIPEDIA.ORG, 2024. Goldwork (embroidery), *En.m.wikipedia.org* [online]. © 2024 [cit. 2024-5-1] Dostupné z: [Goldwork \(embroidery\) - Wikipedia](#)
- [31] GOLDWORK-EMBROIDERY.COM, 2022. A history of goldwork embroidery, *Goldwork-embroidery.com* [online]. © 2022 [cit. 2024-5-1] Dostupné z: [A history of goldwork embroidery - goldwork-embroidery.com](#)
- [32] REINER-KNOCHEL.COM, 2023. Collection Spring-Summer 2024 – Trends in Embroidery and Textile Embellishment, *Reiner-knochel.com* [online]. © 2022 [cit. 2024-5-2] Dostupné z: [Collection Spring-Summer 2024 - Trends in Embroidery and Textile Embellishment — Reiner Knochel - Textile Experience \(reiner-knochel.com\)](#)

Zdroje literatury:

BENDA, Klement. *Od Velké Moravy po dobu gotickou: dějiny uměleckého řemesla a užitého umění v českých zemích*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 8072032453

ČECHOVÁ, Alena L. a HALÍKOVÁ, Anna. *Krajky, výšivky, stuhy, prýmky*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 218 s. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-668-0.

KUBIŠOVÁ, Miroslava. *Vyšívání, 50 vyšívacích stehů, šikovné ruce*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, ISBN 978–80–247–4503–9

KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. 2.vyd. přeprac. a dopl. Praha: Grada Publishing, 2008, ISBN 978-80-247-2329.

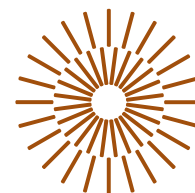
LUDVÍKOVÁ, Miroslava. *Moravská lidová výšivka*. 1. vyd. Brno, 1986

MORANT, de Henry. *Dějiny užitého umění*. Praha: Odeon, 1983.

SYSLOVÁ, Šárka, LÍSALOVÁ, Hanka. *Moderní vyšívání ze zašívány*. CPRESS

VÁCLAVÍK, Antonín, VOŠTOVÁ, Irena (ed.). *Textil v lidové tvorbě: Textile folk art: lidové umělecké textilie v Čechách a na Moravě*. 2., dopl. vyd. Luhačovice: Irena Voštová ve spolupráci s nakl. Atelier IM, 2009. ISBN 978-80-85948-71-4

VONDRUŠKA, Vlastimil – VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1988

Zdroje obrázků:

Obrázek 1	Nástěnná tapisérie z Baveux [12]	13
Obrázek 2	Svatovítský poklad, perlová výšivka (sv. Kateřina, Madona a sv. Anežka Římská) [13]..	14
Obrázek 3	Jednohřelový vyšivací stroj [3]	17
Obrázek 4	Výroba výšivky (krajky) na člunkovém stroji [3]	17
Obrázek 5	Krajka vytvořená na člunkovém stroji [3]	17
Obrázek 6	Šestihlavý vyšivací stroj ze začátku 21. století [3]	18
Obrázek 7	30. výročí - Blanka Matragi [21].....	21
Obrázek 8	Květinová výšivka na dámských šatech – Monique Lhuillier [33].....	22
Obrázek 9	Výšivka na vícehlavém stroji [26].....	24
Obrázek 10	3D výšivka [25].....	25
Obrázek 11	Průmyslový vyšivací stroj SWF/B T 1201 C [28]	28
Obrázek 12	Páv korunkatý [29].....	34
Obrázek 13	Část anglického ornátu (církevního oděvu) z 15. století [30]	36
Obrázek 14	Varianty kompozic výšivky v programu Tajima [vytvořeno autorem].....	37
Obrázek 15	Návrhy umístění výšivky na společenských oděvech [vytvořeno autorem]	38
Obrázek 16	Vyšivací stroj s plochým a bordurovacím rámem [vytvořeno autorem].....	39
Obrázek 17	Návrh pro výšivku v programu Adobe Illustrator [vytvořeno autorem]	41
Obrázek 18	Zadávaní směru stehů v programu Tajima [vytvořeno autorem]	41
Obrázek 19	Vystehování tvarů v programu Tajima [vytvořeno autorem]	42
Obrázek 20	Barevné odlišení vzoru [vytvořeno autorem]	43
Obrázek 21	Výsledná kompozice použitá ve vyšitém vzorníku [vytvořeno autorem]	43
Obrázek 22	Kompozice výšivky umístěné na dolním okraji sukně [vytvořeno autorem]	44
Obrázek 23, 24	Dámská sukně s výšivkou.....	46

Přílohy

1 Dělení vyšívacích strojů

1.1 Domácí vyšívací stroje

Rozdíl mezi domácími a průmyslovými vyšívacími stroji je především ten, že domácí vyšívací stroje mají pouze jednu vyšívací hlavu a oproti průmyslovým strojům i menší počet jehel. Tyto stroje jsou vybaveny LCD dotykovým displejem, který umožňuje navolit velikost a druh provedení, kterým chceme vyšít. Většina těchto strojů nemá pouze vlastnost vyšívací, ale nabízí uživateli i možnost šicího stroje.

Firmy domácích vyšívacích strojů: Brother, Pfaff, Husqvarna Viking, Janome atd.

1.2 Průmyslové vyšívací stroje

Naopak průmyslové vyšívací stroje nabízejí funkci vyšívání několika výšivek najednou. Oproti domácím vyšívacím strojům mají průmyslové větší počet hlav a jednotlivých jehel.

Správný výběr průmyslového vyšívacího stroje není jednoduchý, podléhá hned několika vlivům, jako například hromadnosti výroby, typu konstrukce a technickým parametrům stroje. Vyšívací stroje se vyrábějí s počtem až 56 vyšívacích hlav, které mohou být na jednom stojanu umístěny. Vyšívací hlavy se vyrábějí po počtech 1, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 15, 16, 18, 20, 22, 24, 30, 50 a 56 - počtem vyšívacích hlav se udává počet výšivek vyráběných na jednom stroji současně. Jedna vyšívací hlava má v rozsahu 6–15 jehel, které mohou být navlečeny odlišnými barvami. Při vyšívání vícebarevného motivu se vyšívá pomocí střídání jehel neboli barev. Při změně barvy nitě se nit automaticky odstříhne po ukončení svého pohybu a stroj si vymění jehly pro další požadovanou pozici. Stroje jsou vybaveny také čidlem proti přetrhu nitě, a to jak spodní, tak i vrchní. Při přetrhu nitě, čidlo zaznamená problém a stroj se automaticky zastaví. Stroje si však prozatím neumějí sami navléknout jehly, a proto obsluha stroje přetrženou nit znovu navlékne, nastaví stroj do správné pozice a znovu ho zapne.

Firmy průmyslových vyšívacích strojů: Barudan, Toyota, Tajima, AMK-Happy, GMS-Technik, Inbro atd.

1.3 Rozdělení strojů podle ovládaní

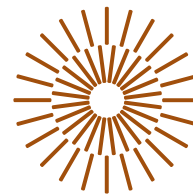
- S volným pohybem (manuální ovládaní stroje)

K vyšívání na šicích strojích s volným pohybem se používá základní steh „cik-cak“, tento steh však může být v některých ohledech velmi omezující, neboť samotná vyšívka je velmi pracná a časově náročná. Vyšíváč musí vytvořit ručně přesný návrh vzoru pomocí různého nastavení stroje – vyšíváč obsluhuje šicí stroj.

- Automatické vyšívání

Naopak při vyšívání na počítačem ovládaném stroji je samotná práce řízena počítačem. Do počítače se skrze flash disk zadá požadovaný návrh a stroj ho sám vytvoří. Tyto průmyslové stroje jsou vybaveny systémem obruče nebo rámování přímo pod jehlami, mezi které se upevní látka, která je tak při celém procesu napnutá. Obruč s napnutou látkou je poté strojem automaticky posunována tak, aby stroj mohl vytvořit požadovaný, předem naprogramovaný digitální vzor.

Těchto strojů je hned několik typů, ty jednodušší se liší tím, že vyžadují více uživatelské pomoci, vyžadují například změnu barvy během procesu. Složitější typy strojů si záměnu barvy umí měnit automaticky. [19]

2 Obrázkové přílohy

Obrázek 24 Nástěnná tapisérie z Baveux [12]

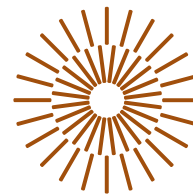

Obrázek 25 - Svatovítský poklad, perlová výšivka (sv. Kateřina, Madona a sv. Anežka Římská) [13]

Obrázek 26- Jednohlový vyšívací stroj [3]

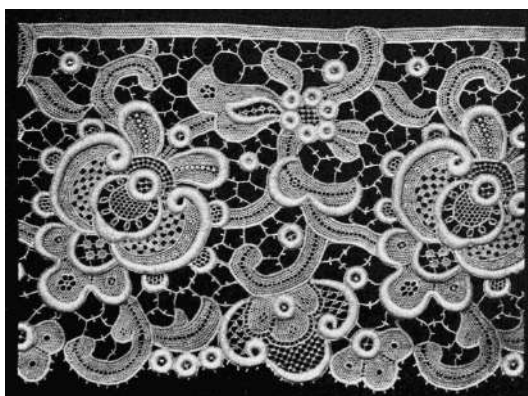

Obrázek 27 - Výroba výšivky (krajky) na člunkovém stroji [3]

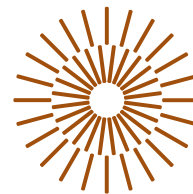

Obrázek 28- Krajka vytvořená na člunkovém stroji [3]

Obrázek 29 - Šestihlavý vyšivací stroj ze začátku 21. století [3]

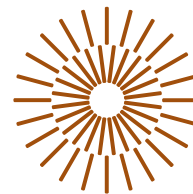

Obrázek 30 –30. výročí - Blanka Matragi [21]

Obrázek 31 - květinová výšivka na dámských šatech – Monique Lhuillier [33]

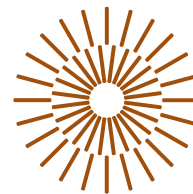

Obrázek 32 - Výšivka na vícehlavém stroji [26]

Obrázek 33 - 3D výšivka [25]

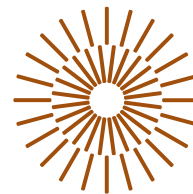

Obrázek 34 - Průmyslový vyšivací stroj SWF/B T 1201 C [28]

Obrázek 35 - Páv korunkatý [29]

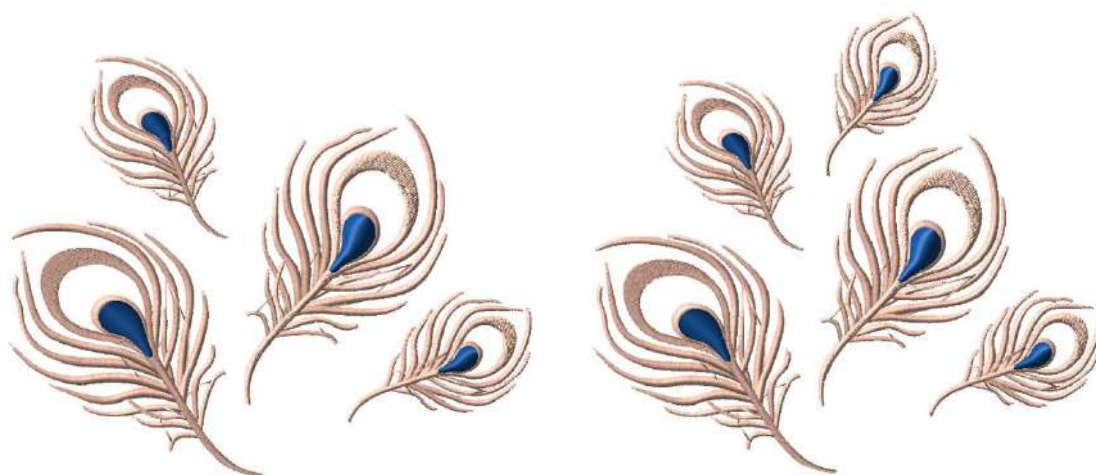

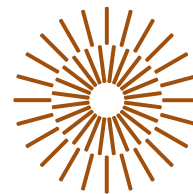

Obrázek 36 - Část anglického ornátu (církevního oděvu) z 15. století [30]

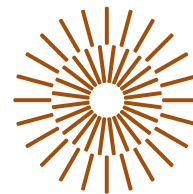
Obrázek 37 - Varianty kompozic výšivky v programu Tajima [vytvořeno autorem]

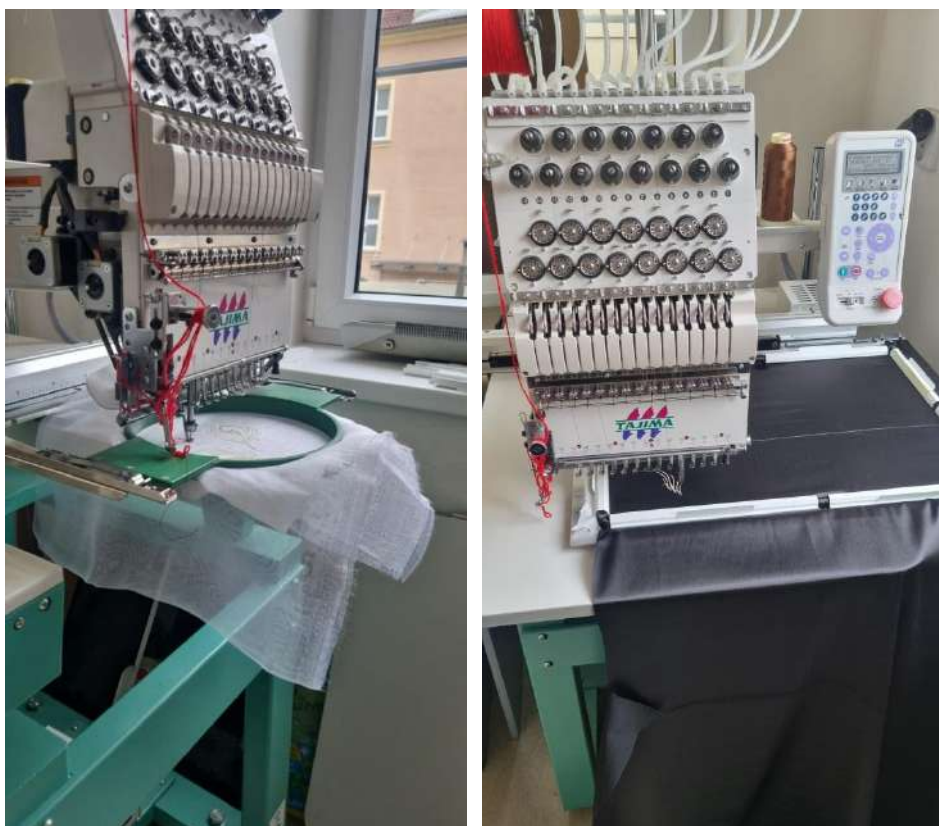

Obrázek 38 - Návrhy umístění výšivky na společenských oděvech [vytvořeno autorem]

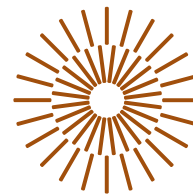

Obrázek 39 - Vyšivací stroj s plochým a bordurovacím rámem [vytvořeno autorem]

Obrázek 40 - Návrh pro výšivku v programu Adobe Illustrator [vytvořeno autorem]

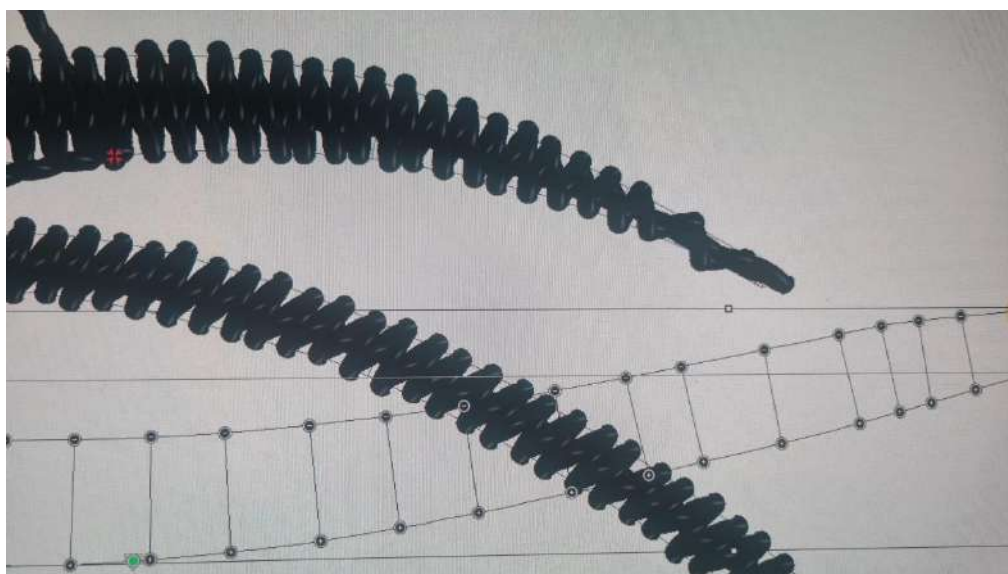

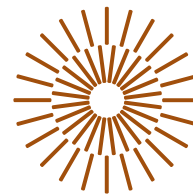

Obrázek 41 – Zadávání směru stehů v programu Tajima [vytvořeno autorem]

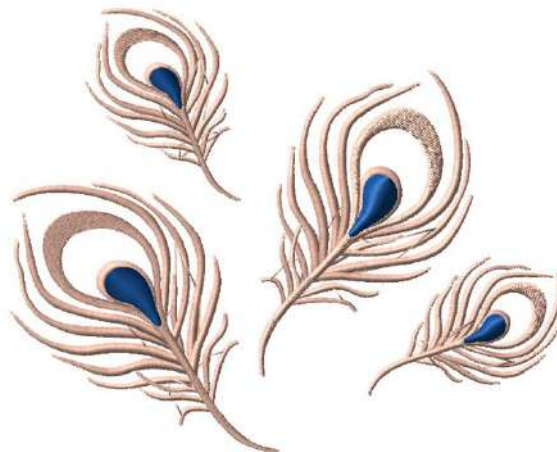

Obrázek 42 - Vystehování tvarů v programu Tajima [vytvořeno autorem]

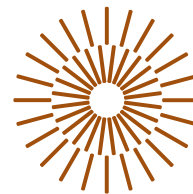

Obrázek 43 - Výsledná kompozice použitá ve vyšitém vzorníku [vytvořeno autorem]

Obrázek 44 kompozice výšivky umístěné na dolním okraji sukně [vytvořeno autorem]

Obrázek 45, 24 Dámská sukně s výšivkou

